

RFC Dendermonde – regionale stakeholders meeting 20/01/2021

De online regionale meeting op 20/01/21 werd georganiseerd vanuit Regionaal Landschap en IOED Schelde-Durme, Simon Stevin, Efforts en de stad Dendermonde. De regionale meeting bracht in totaal 40 stakeholders samen rond het mooie thema van groen en blauw in vestingsteden en forten. Tal van sprekers kwamen aan bod – en deelden op die manier hun kennis over goed beheer en duurzaamheid in vestingsteden en forten.

Wim Debaene gaf als coördinator van het RFC project als eerste een toelichting rond RFC en het belang van kennisdeling waarbij de ‘recapture’ aanpak centraal staat in de toekomstige uitdagingen van fortificaties, daarnaast gaf Wim ook de resultaten van het eerste jaar RFC mee – want dankzij Europese steun is ondertussen een unieke regionale samenwerking opgezet tussen steden Antwerpen, Lier, Herentals, Mechelen en Dendermonde zal elke stad een specifieke rol spelen in de verduurzaming van fortificaties met de regionale landschappen als trekker en drijvende kracht.

Burgemeester Piet Buyse gaf de deelnemers een knappe historische rondleiding van de vesting Dendermonde - van het ontstaan tot en met de latere ontwikkelingen met als één van de belangrijkste periodes die onder generaal Wellington en ook werd de stad stevig gebombardeerd tijdens de eerste Wereldoorlog. De burgemeester gaf aan dat de groene gordel sinds de Covid-pandemie nog meer gebruik wordt door wandelaars en fietsers – in de meerjarenplanning van de stad is het dan ook de ambitie om deze unieke fortificatie zo dicht bij het stadscentrum verder te gaan ontwikkelen. Carolien van Hecke schetste dan ook heel mooi de verschillende plannen en projecten zoals onder meer het beheersplan van natuurgebied Kalendijk, de herbestemmingen in bastions 5 en 9 en ook de restauratie en herbestemming van Bomvrije kazerne ism PMV. In een namiddagsessie hebben alle stedelijke diensten hierop verder samengewerkt – in een afstemming van alle plannen en als voorbereiding van een masterplan voor de gehele vestinggordel van de stad.

Key-note spreker professor emeritus architect Piet Lombaerde gaf zijn unieke blik op duurzaamheid van fortificaties. Zo bestaan er goede leidraden zoals de groene menukaart en ook de uitgangspunten vanuit Icofort kunnen helpen in een totale duurzaamheidsaanpak– Piet bracht ook boeiende cases aan zoals Fort Pampus, de zevenster van Damme, de Spaanse Omwalling van Antwerpen, Fort De Roovere, Stevensweert. Piet gaf telkens de reflectie rond goede voorbeelden met knappe architecturale toevoegingen en herbestemmingen. Hij waarschuwde ook aan de hand van enkele voorbeelden welke problemen en conflicten er kunnen zijn als nieuwe ontwikkelingen onvoldoende doordacht worden doorgevoerd in respect voor het bestaande erfgoed.

Tweede key-note spreker Ewald Wauters gaf ons goede inzichten in de resultaten van een vroegere Europees project rond ‘Muren en Tuinen’ dat gaat over groenbeheer op fortificaties – als duurzaamheidsopgave. Deze handleiding is online beschikbaar https://www.fortengordels.be/sites/default/files/downloads/Brochure_Groenbeheer_in_versterkte_sites.pdf Ewald gaf ook aan dat netwerk in deze materie belangrijk is en blijft, zoals deze regionale meeting.

Spreker Robbert Schepers van RLSD gaf ons meer inzichten in een bijzondere bewoner van fortificaties, namelijk de vleermuis als Europees beschermd soort – de vleermuis gebruikt het erfgoed als overwinteringsplaats. Robert bracht ook de invloed van verlichting en lichtvervuiling onder de aandacht.

In het workshopgedeelte kwamen verschillende projecten aan bod die Dendermonde mee op weg helpen richting een beter beheer en management van de vestinggordel. Onder meer beheersplan van Le Paige en Blue Deal Kroonwerk in Herentals werd aangehaald – en hoe verschillende projecten

in elkaar kunnen schuiven – met gemeenschappelijk doel rond hergebruik van de vergeten stadsgrachten in opvang van hemelwater en waterbuffering, als klimaatactie vanuit de Vlaamse Regering. Ook het beheersplan van de vesten van stad Lier toont aan dat een lange termijnvisie uitwerken heel wat mogelijkheden biedt en uiteindelijk beter beheer mogelijk maakt – een goedgekeurd beheersplan biedt ook financiële ondersteuning voor de werken. Bastion 8 in Dendermonde toont hoe erfgoed een educatieve werking kan hebben voor scholen – in een unieke groene setting vlakbij het stadscentrum. Fort 5 in Edegem huisvest momenteel al een coworking space en het is de ambitie om de overige onbenutte ruimte in het Reduit om te toveren tot een totale herbestemming met onder meer evenementen ruimte, horeca en ook een pluktuin in het Reduit. Het fortje van Duffel geeft aan dat een beheersplan een work in progress blijft, het is vooral belangrijk om alle stakeholders bij aanvang te betrekken in nieuwe ontwikkelingen. Tot slot kwam ook het fort 2 in Wommelgem met beheer- en bestemmingsplan aan bod met drie centrale thema's erfgoed, natuur en sociaal gebruik. – het is geen evidentie om alle gebruikers en verenigingen mee te nemen in toekomstplannen van het fort.

Tussen de sprekers door werd de online tool mentimeter ingezet – de meeste stakeholders gaven aan op zoek te zijn naar goede inspiratie en stimulering, beleidsverbetering en nieuwe partnerschappen mbt fortificaties. De grootste expertise van de stakeholders komt vanuit erfgoed, natuur en ruimtelijke planning, maar ook herbestemming, vleermuizen en communicatie scoorden opmerkelijk goed. Volgens de stakeholders is goed groen/blauw vestingbeheer een afstemming en balans tussen gebruikers, erfgoed, natuur en ontwikkelingen. Kortom een integrale benadering. Daarbij vormt financiering en budget vaak de grootste uitdaging.

De volgende regionale stakeholders meeting rond financiering en nieuwe subsidiemogelijkheden speelt daar goed op in – deze meeting staat gepland in de lente van 2021. Meer info volgt later.

Wim Debaene,

RFC coördinator Regionale Landschappen

21/01/2021